

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 B

Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2025

M

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 juni 2025

Met deze brief doe ik u een antwoord toekomen op de vraag van de heer Janssen (SP), tijdens het plenaire debat over de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 8 april 2025, om bij de provinciale financiële toezichthouders na te vragen wat hun verwachtingen zijn ten aanzien van het aantal gemeenten dat in 2026 onder preventief toezicht zal komen te staan.

Ik heb, evenals de provinciale financiële toezichthouders,esignaleerd dat een toenemend aantal gemeenten geen sluitend meerjarenperspectief 2026–2028 heeft gepresenteerd. Zoals ik ook tijdens het debat heb aangegeven, geeft op basis van de huidige meerjarenramingen 2026–2028 68% van de gemeenten aan dat ze het jaar 2026 niet kunnen rondkrijgen. Dat betekent dat structurele lasten niet geheel worden gedekt door structurele baten. Ook voor de jaren daarna liggen die cijfers rond de 60%, waar deze in het verleden rond de 30% lagen. Daar zit dus zeker een zichtbare zorg en daar ben ik van doordrongen. Tegelijkertijd zien we de afgelopen jaren dat begrote tekorten niet altijd gerealiseerd worden. Waar gemeenten tekorten in de begroting raamden, sloten ze het jaar uiteindelijk in de jaarrekening af met overschotten. De afgelopen jaren lieten de gemeenten gezamenlijk overschotten zien met een bandbreedte van € 1,7–€ 3,7 miljard per jaar, doordat niet alle middelen in het begrotingsjaar tot besteding kwamen.

In bovengenoemde meerjarenramingen 2026–2028 is bovendien nog geen rekening gehouden met de in de Voorjaarsnota 2025¹ extra vrijgemaakte middelen voor gemeenten. Dit betekent voor 2025 tot en met 2027 dat er circa 3 miljard euro cumulatief voor gemeenten beschikbaar komt voor jeugdzorg en voor de terugval in 2026 in het gemeentefonds.

¹ Voorjaarsnota 2025 | Publicatie | Rijksoverheid.nl

Ten aanzien van het aantal preventieve gemeenten in 2026 hebben de provinciale toezichthouders aangegeven dat het nu nog te vroeg is om hiervan een inschatting te maken. Gemeenten zijn immers nu nog bezig met het opstellen van hun begroting voor 2026 en dus nog in de gelegenheid om bij te sturen. Daarbij geldt dat elke gemeente zelf verantwoordelijk is voor haar eigen financieel beleid en beheer. De meerwaarde van het financieel toezicht is dat het een bijdrage kan leveren aan de kwaliteit van de democratische horizontale verantwoording en de sturing en controle door de raad. Onderdeel van deze meerwaarde is de onafhankelijke positie van de toezichthouder en diens breder inzicht in problematiek en ontwikkelingen, waar meerdere gemeenten mee geconfronteerd worden. Financieel toezicht is een onderdeel van de «checks and balances» rondom de gemeentelijke financiën. De toezichthouder versterkt het inzicht in de stand van zaken van de gemeentelijke financiën als geheel en geeft signalen af ten behoeve van het publiek debat. Toezicht houden is niet zo zeer «bemoeien met», maar veeleer «betrokken zijn bij». Het gaat om een constructieve dialoog, waarin betrokken partijen met behoud van ieders rol en verantwoordelijkheid elkaar aanspreken en kritisch bevragen.

De definitieve beoordeling of er sprake is van structureel en reëel evenwicht in begrotingen 2026 (en dus van preventief toezicht of niet) door de provinciale toezichthouders vindt plaats na vaststelling van de begrotingen (voor 15 november) door de gemeenteraad. Daar nu al op vooruitlopen, kan de bovengenoemde rol en meerwaarde van de financiële toezichthouders doorkruisen. Ook moeten eerst de betreffende gemeenten door de toezichthouders geïnformeerd worden, alvorens dit breder wordt gecommuniceerd. Begin 2026 is een overall beeld te maken van het aantal preventieve gemeenten over 2026.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J.J.M. Uitermark